

die gedurende hun bloeitijd door hun honigvoorraad zwermen van insecten tot zich lokken.

De insectenverzamelaar die in April en Mei naar de bloeiende wilgen trekt, om daar, ik weet niet wat al curiosa uit de bijen en vliegenwereld te bemachtigen, kan er vrij zeker van zijn, op zijn tochten een kleine gele mededinger aan te treffen, die hem de zoozeer begeerde Bombyliussen voor de neus wegkaapt. Soms ook kan een fitis zich minutenlang verdiepen in de beschouwing van een vreedzame kudde bladluizen, die maar altijd roerloos stilzitten, met hun slurf in het blad geboord, en niet eens bevroeden, dat ze alle één voor één door de hongerige zanger worden opgepeuzeld.

Als wij de fitis op zijn jachttochten nagaan, bemerken wij, dat hij zich bij voorkeur in de lage takken en struiken ophoudt, in tegenstelling met de tjiftjaf, die ook in de allerhoogste toppen jaagt.

Het fitisnest lijkt zeer veel op dat van de tjiftjaf, alleen is het wat beter afgewerkt: de ingang is kleiner en het geheel is meer ineengedrongen. Dat moet dan ook wel, want de fitis houdt er niet van, om in de struiken te bouwen. Hij maakt zijn nest liefst in een kuiltje aan een zonnige

helling, of in het mos aan de voet van een boom. Kan hij geen holte naar zijn zin vinden, dan maakt hij er zich een. De teere snavel wordt dan als graafwerktuig gebruikt.

De eitjes, vijf tot acht, zijn teere, doorschijnende dingetjes, te broos om aan te pakken, hun grondkleur is wit, meestal zijn ze dicht bestippeld met bleekrood, veel dichter dan die van de tjiftjaf, ofschoon ge ook wel fitis-eitjes kunt vinden, die bijna geheel wit zijn.

De jongen zijn — gelijk die van de tjiftjaf — mooier van kleur dan de oude: bijna heelemaal geel, kleine, dunbekkige kanarievogeltjes, allerliefste diertjes, de moeite waard, om er een heele middag naar te zoeken en ze dan een oogenblikje in de hand te houden.

Ze zijn natuurlijk even vroeg-wijs als de jonge tjiftjafjes, en verlaten hun ouders al in de zomervacantie. Geheel op hun eigen houtje trekken zij dan naar de binnenlanden van Afrika, veel verder dan de tjiftjafjes. Zouden ze nu daar, bij al die meren met welluidende namen, zoo prachtig leeren zingen? Of hebben ze dat hier al gehoord, toen het tweede broedsel voorbereid en verzorgd werd?

Of is het een erfenis?

J. P. T.

Torenvalken en Sperwers in de steden.

(FALCO TINNUNCULUS EN ASTUR NISUS.)

De torenvalken, die van oudsher zomerverblijf houden in de Westertoren te Amsterdam, zijn uit Spanje en Algiers gerepatrieerd.

Verleden week stonden op de Westermarkt een aantal groote en kleine menschen te luisteren naar een eigenaardig gieren en gillen afgewisseld door kraaiengekras, hoog in de lucht.

Een viertal valken waren aan het vechten met evenveel bonte kraaien; het was een symbolisch gevecht, een strijd met dichterlijke beteekenis, daar om en op de aloude Amsterdamsche keizerskroon, een tafereel uit de eeuwige terugkeerende worsteling tusschen lente en winter.

De bonte kraaien meenden, dat die hitte in Maart niets dan een vergissing van het klimaat kon zijn; de valken daarentegen beweerden, dat de grijsrokken lang genoeg hier de baas hadden gespeeld; dat ze maar moesten opdoeken naar Finland of Lapland om daar te gaan broeden, want dat de winter voor goed om was. De klassieke Westertoren behoorde aan hen, de valken, par droit de conquête et par droit de naissance, dat was geen huisvesting voor een onedele kraai.

Maar de bonte dieven dachten er anders over, en de strijd begon. De valken vlogen hoog de blauwe, wazige lucht in, beschreven een paar wijde kringen en kwamen met een vaart schuin naar beneden schieten. Zoo'n stoot durfden de kraaien niet afwachten; in een bocht zwierven ze om de toren heen, om zich op de andere zijde weer neer te zetten; dat ging zoo een heele poos door; de valken stegen telkens gillend op en stielen pijlsnel neer. Eén kraai, wie het spelletje blijkbaar begon te vervelen, zette zich schrap; hij wachtte met opgeheven kop de stoot

af; maar dat bekwam hem, scheen het, zeer slecht. Hij viel van de rand van de kroon een heel eind naar beneden, en vloog, zonder om te kijken, met snelle vleugelslagen heen; de andere drie hielden het langer uit, maar ook zij moesten het ten slotte opgeven tegen de kleine, moedige valken.

De jongens onder de toeschouwers gilden om het hardst met de valken; (dat schijnt zoo in Amsterdam de gewoonte) en ze uitten daarbij menige verwensching tegen de moordenaars van hun duiven.

Toch zijn het niet in de eerste plaats de torenvalken, die de duiven zoo deerlijk havenen; daarin vergissen zich de jongens bijna overal. De vijanden van hun duiven zijn meestal sperwers, die hier in de voorlente en in de nazomer doortrekken en daarbij jacht maken op zwermende duiven.

Wel jaagt de torenvalk een dood-enkele keer kleine vogels na, maar de hoofdschotel bij zijn maaltijden vormen de veldmuizen; 'smorgens heel in de vroegte 'gaan ze met hun allen te gelijk naar buiten op de muizen- en sprinkhanenjacht, en ze verorberen heel wat van dat schadelijk goedje op zoo'n lange werkdag; de torenvalken moeten dan ook tot de allerbeste vrienden van de boeren gerekend worden.

Zoolang het wijfje broedt, en ook als de jongen pas uit zijn gekomen, sleept het mannetje de heele dag door muizen, sprinkhanen en torren aan; later gaan man en vrouw samen voor de kleintjes proviand halen; het wijfje vliegt niet zoo vaak uit, want dat moet in het begin het voedsel voor de kleintjes fijnhakken en verteerbaar maken.

Als het een muizenjaar is, zooals uit enkele voortekens voor dit jaar op te maken valt, dan hebben deze zomer

zelfs de musschen geen last van de torenvalken, laat staan de duiven. Blijven de torenvalken bij ons de winter over, zooals soms gebeurt, dan kunnen de spreuwen en musschen in de stad het wel eens hard te verantwoorden krijgen; en dan sneeft er misschien ook wel eens een duif.

Maar dat zijn uitzonderingen, die evenwel bij de sperwers regel worden; dat is een echte vogeldief, die net zoo hard vervolgd moest worden, als de torenvalk beschermd.

Beide, yalk en sperwer, zijn in de vlucht makkelijk te herkennen aan de sikkelvormige, smalle en puntige vleugels, aan de snelle en sierlijke wendingen bij het vliegen, aan het beschrijven van wijde kringen hoog in de lucht.

In het snelle zwenken zijn hun de meeuwen en de zwaluwen de baas. Van die vogels zijn ze evenwel licht te onderscheiden door de lange staart of door hun grootte.

Ook krijgt men, als men zijn oogen de kost geeft, wel eens te zien, hoe een torenvalk zich op de muizenjacht toelegt. Ziet ge in de buurt van de groote steden bij een spoordijk b.v. een vogel, zoo groot als een flinke duif, stil in de lucht staan, een meter of tien hoog, dan is het tien tegen één een torenvalk, die boven een muizengat staat te loeren.

Lang houdt hij dat „bidden”, zooals de jagers het noemen, niet uit; hij schiet na een paar minuten een meter of twee vooruit en blijft dan weer boven een ander muizenhol staan bidden.

Meestal beweegt hij daarbij verbazend snel de punten van de vleugels. Ziet hij een muis uit het gat komen, dan slaat hij de vleugels tegen het lichaam en valt als een kei naar beneden, vlak boven de grond spreidt hij even de vleugels uit, grijpt de muis en verteert die meestal vliegend; als er geen kapers op de kust zijn, peuzelt hij die ook wel op zijn gemak op, in een boomtop, op een telegraafpaal, soms in de vensterbank van een hoog huis.

Staat de valk zeer laag te bidden, een meter of vijf, zes, niet hooger, dan heeft hij het op sprinkhanen of torren voorzien. Van die hoogte ziet hij zijn kleine prooi en berekent hij zijn stoot; en bijna altijd zonder falen gelukt de greep.

De sperwer schijnt bij het jacht maken op vliegende duiven lang niet zoo zeker van zijn stoot en greep; ik heb verleden zomer in de buurt van het Haarlemmerplein wel tien keer een sperwer op duiven zien neerstorten, maar hem nog nooit een bij de eerste stoot zien vatten; hij viel meestal midden door de vlucht duiven heen en schoot een heel eind te ver naar onder.

De spelende duiven stuiven dan uiteen en vliegen wild in het rond; bijna altijd ziet men de sperwer de duiven nazetten, nu eens de een, dan weer de ander, maar steeds te vergeefs. Eindelijk, daar merkt hij er een, die niet zoo'n

behendige vlieger is als de anderen; die ongelukkige zet hij na en meestal verdwijnen beide uit het gezicht.

De jongens, die dit zien, gillen onophoudelijk; ze maken zoo het gieren van de roofvogels na; ze willen de duiven waarschuwen; maar ik geloof, dat ze hun duiven veeleer een onnoodige en gevaarlijke angst op het lijf jagen, doordat de verschrikte dieren bij dat gegil meenen, door een heele bende sperwers overvallen te zijn. Een duif is een veel te goed vlieger om een gemakkelijke prooi van de sperwer te worden; die moet list te baat nemen, de vlieg-wijze van een meeuw of een zwaluw nabootsen, of van dak tot dak vliegen om argelooze duifjes te besluipen, en dat lukt hem maar al te vaak.

Is de sperwer eens op de duivenjacht, dan geeft hij het niet op, vóór hij er eentje te pakken heeft; hij houdt het jagen verbazend lang vol en vliegt zijn offer tot in de til na. Een torenvalk, zoo die al eens een duif belaaft, geeft het

al bij de eerste mislukte stoot op; dit duivenjagen is meestal niets dan een stoutigheid van hem, een groote-heer spelen, een sperwer-nadoen, zonder doel of ernst.

Verleden winter bracht me een buurjongen een doode torenvalk; die was bepaald van plan geweest hier te overwinteren, maar van kou of honger omgekomen.

Als men zoo'n beest in de hand heeft, ziet men eerst hoe krachtig nek en snavel gebouwd zijn; ook, dat de torenvalk buiten kijf een mooie vogel is, veel mooier van kleur en teekening dan de sperwer.

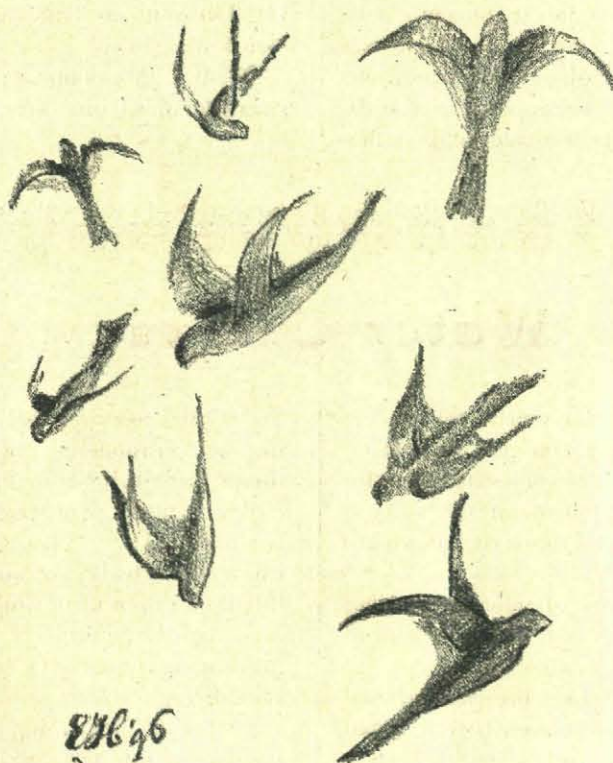
Wie hem eens van nabij gezien heeft, zal hem nooit weer met een sperwer verwarren; onze valk is op rug en vleugels roest-rood; daarom heet hij in sommige streken van ons land ook wel rood-valk.

Dan is het ook een uitstekend kenmerk van de toren-

valk, dat elke bruine veer een zwarte driehoekige of pijlvormige vlek heeft, en de lange grijze staart heeft, behalve een aantal onduidelijke strepen, één scherpe, zwarte dwarsband met wit omzoomd, bovendien heeft elke veer van de lichte onderzijde een zwarte, ronde vlek.

De wijfjes en de jongen zijn niet zoo mooi van kleur en minder scherp geteekend. Dat maakt het herkennen weer wat lastiger; wie er het fijne van weten wil, gaat bij zijn bezoek aan Artis maar eens naar het museum van de Nederlandsche fauna; boven de zebra's. Daar zijn torenvalken van alle leeftijden.

Dan kunt ge meteen zien, dat de sperwer geen rood op rug en vleugels heeft; hij is daar grijs-bruin of blauw-grijs getint; in de Oostelijke provinciën wordt hij dan ook wel blauw-valk genoemd. Zijn onderzijde is met dwarse golvende lijntjes bijzonder fraai geteekend, net als de koekoek.

Torenvalken in de vlucht (vliegbeelden).

Die lijntjes worden gevormd door aaneensluitende vlekken op de witte, donzige buik- en borstveeren; hij is evengroot als de valk (32 à 33 cM.), maar de wijfjes van beide roofvogels zijn iets grooter, 2 à 3 cM.

Nog iets, dat gemakkelijk te zien is, ingeval ge een gevangen sperwer of torenvalk hebt te onderscheiden; de valken hebben bruine oogen, de sperwers gele; de havik heeft ook gele oogen, maar van dat heer hebt ge in de stad geen last, dat is in Gelderland al een zeldzame gast, in Holland komt hij zoo goed als nooit.

Ziet ge nu in deze tijd van het jaar (April) in de stad een roofvogel, dan is het naar alle waarschijnlijkheid een torenvalk en geen sperwer; die zijn thans in Gelderland of Brabant aan het nestelen, misschien al wel aan het broeden; eerst in de nazomer hebt ge gelegenheid uw kennis in toepassing te brengen, om ze van elkaar te onderscheiden.

De sperwers, die dan in de groote steden van Holland komen jagen, zijn soms wijfjes, maar meest jongen. Dat blijkt al uit hun onbesuisdheid en hun toomellooze jachtijver; meer dan een van die jeugdige schavuiten wordt het slachtoffer van zijn onbezonnenheid, en dat is goed ook. Zoo nuttig als de torenvalk is, zoo schadelijk is de

sperwer; men heeft hem eens een twintig vinken in één uur zien vangen en doden.

Vaak wordt de sperwer op een zolder of in een duiventil gevangen, waarheen hij een duif of een musch is na-gevlogen; ja, verleden jaar vloog er een, die in dolle vaart een duif nazette, door het open raampje van een voort-snellende trein tusschen Amsterdam en Weesp; de duif zocht een schuilplaats tusschen de reizigers, de sperwer sloeg met zijn kop tegen het glas van het andere portierraam en werd gegrepen,

Verleden jaar nestelden ook torenvalken, 2 of 3 paartjes, in de torens van het Rijksmuseum, evenals in bijna alle torens van Amsterdam. In het netwerk van de groote open-gewerkte bol op de spits van de kerk aan de Stadhouders-kade, bij het Leidscheplein, was verleden jaar een valken-nest duidelijk van de straat af te onderscheiden; 't zal er nu wel weer komen.

Niet alleen in Amsterdam, in de meeste groote en kleine plaatsen van ons land, nestelt de torenvalk in gebouwen, soms in boomen.

Wie in zijn woonplaats iets opmerkelijks van deze dieren waarneemt, zal ons zeer verplichten met een berichtje.

E. H^s.

Water-Cultuur.

Velen van u zullen waarschijnlijk niet weten, wat er hier met watercultuur wordt bedoeld; en dat dit zoo is, hoop ik van harte, want dan heb ik kans op belangstellende lezers, wie ik wat nieuws kan vertellen, en wie ik een prettige en uiterst leerzame bezigheid voor vrije uren aan de hand kan doen.

Water-cultuur beteekent niets meer of minder, dan het kweken van planten in flesschen of glazen met water, en niet zooals gewoonlijk in potten met aarde.

Dat mag u vreemd toeschijnen, maar het vreemde zal er al een beetje afgaan, wanneer ik u even herinner aan de hyacinthen, die ge zeker vaak op glazen hebt zien bloeien; in die glazen bevindt zich meestal ook niets dan schoon water.

Daaruit blijkt dus, dat er tenminste één plant is, die zijn volle wasdom bereiken kan, zonder dat zijn wortels in de aarde dringen, om daar voedsel op te zoeken. Ja, er is er ook één, die ge wel kent, of waarvan ge wel hebt hooren spreken, die niet eens water, die in 't geheel geen wortels noodig heeft, om in bloei te komen. Dat is de zoogenaamde droogbloeiër of herfst-tijloos.

Maar indien ge hetzelfde kunstje met een boon, een fuchsia of een geranium wilde probeeren, zou niets dan teleurstelling uw deel worden. In de hyacinthen-bol namelijk zijn reeds zoowat alle voedingsstoffen aanwezig, die de bladeren en de bloemen noodig hebben om flink en mooi te worden; dat voedsel hebben indertijd de bladeren bereid voordat de bol uit de grond werd genomen, en ze hebben het dagelijks naar de bol gevoerd, tot die zwaar en dik werd van het opgestapelde meel.

Dat dit meel zooveel voedingswaarde heeft, behoeft u niet te verwonderen; het meel, waarvan de bakker ons brood bereidt, behoort tot dezelfde soort van stoffen.

Bij planten, waar zulk meel al in groote hoeveelheid voorhanden is, — opgezameld in knollen, bollen of dikke wortels, zooals bij de zoeven genoemde hyacinthen, en ook bij de gewone ui, de tulp, de crocus, de dahlia, de aard-appel of de tuinwortels — zal de watercultuur dan ook wel lukken; maar u dit te zeggen of te leeren, is de bedoeling van dit opstel niet.

Dat is ook wel aardig, maar dat geeft lang zooveel stof niet tot interessante en leerzame proeven en waarnemingen, als het kweken van planten, die het zonder zulke provisiekasten, volgepropt met toebeide spijzen, moeten stellen.

Wij willen planten kweken uit zaden, en niet uit bollen of knollen of wortels, en dat zullen wij doen, zonder ook maar één korreltje teelaarde te gebruiken. Daarbij hebben we dan meteen een mooie gelegenheid, door eigen onderzoek het een en ander gewaar te worden van de levenswijze, en voornamelijk van de voeding der planten; dat de planten, om te kunnen groeien, moeten eten en drinken, weet iedereen tegenwoordig wel; maar hoe dat in zijn werk gaat, is ook wel de moeite van het leeren kennen waard; vooral wanneer dit leeren zoo gemakkelijk gaat als bij de watercultuur.

Het beetje voedsel in het zaad is niet voor lange tijd toereikend; het is al bijna opgebruikt, wanneer het eerste worteltje en de eerste blaadjes te voorschijn zijn gekomen. We zullen daarom onze boonen en maïskorrels, waaruit we op water planten willen laten groeien, eerst maar eens